

Mgr Mateusz Strzelecki

„Utworky kameralne na skrzypce i fortepian Karola Rathausa jako egzemplifikacja twórczości kompozytora w kontekście stylistyki i walorów brzmieniowych. (Na przykładzie I Sonaty na skrzypce i fortepian op. 14, Suity op. 27, II Sonaty na skrzypce i fortepian op. 43 oraz Dedykacji i Allegro op. 64).”

Streszczenie:

Problematyka dysertacji wynika z zainteresowań autora i jego chęci upowszechnienia dzieł relatywnie mało znanego polskiego kompozytora emigracyjnego – Karola Rathausa. Omawia głównie utworky kameralne z wykorzystaniem skrzypiec i fortepianu. Urodzony w roku 1895 we Wschodniej Małopolsce Rathaus, nie tylko przyczynił się do zwiększenia dorobku muzyki kameralnej swoich czasów lecz także popularyzował i tworzył awangardę muzyczną pierwszych dekad XX-wieku. Wywodził się z kręgu kompozytorów niemieckojęzycznych skupionych w przedwojennych Wiedniu i Berlinie. Jako student Franza Schrekera znajdował się w centrum rewolucyjnych przemian w muzyce dokonywanych wtedy przez tzw. Neue Wiener Schule z Arnoldem Schönbergiem na czele. Praca dla niemieckiego i francuskiego przemysłu filmowego lat 30. uczyniła Rathausa jednym z pionierów wśród kompozytorów tworzących muzykę do filmów. W roku 1938 Karol Rathaus wyemigrował z Europy do USA, gdzie został cenionym profesorem dyscyplin muzycznych i związał się zawodowo z Queens College w Nowym Jorku. Pomimo wszystkich swoich osiągnięć, twórczość Rathausa do tej pory jest raczej mało znana w Polsce, a sam kompozytor pozostaje w kręgu zainteresowań niewielkiej grupy ekspertów.

Teza pracy dotyczy zidentyfikowania technik gry stosowanych przez Rathausa oraz ich wpływu na zróżnicowanie stylistyczne jego kompozycji. Pozwala to także określić charakterystykę ekspresji dzieł. Autor podejmuje również próbę stworzenia pierwszego dokładnego opisu nagranych utworów. Opisuje problematykę gry zespołowej w kontekście współpracy skrzypka i pianisty. Dodatkowym celem staje się uzupełnienie literatury skrzypcowej o m.in. premierowe nagranie niewydanego nigdy drukiem utworu *Dedication and Allegro* op. 64 na skrzypce i fortepian. W toku badań istotne stało się również opisanie elementów kreujących ekspresję muzyczną w połączeniu

z powszechnie stosowanymi technikami gry oraz związkiem kompozytora z tradycjami Drugiej Szkoły Wiedeńskiej.

Wstęp zawiera opis przedmiotu i tematyki badań, a także prezentuje pytania poboczne pracy. Wyjaśnia źródło inspiracji, metody badawcze i zasadność wyboru prezentowanych na płycie utworów kameralnych na skrzypce i fortepian Karola Rathausa. Wymienia źródła pochodzenia materiałów wykorzystanych do stworzenia niniejszej pracy.

W rozdziale biograficznym (rozdział I) znajdują się najistotniejsze fakty z życia Karola Rathausa zaprezentowane w odniesieniu do dzieł kameralnych na skrzypce i fortepian. Biografia została przedstawiona w sposób pozwalający na chronologiczne uporządkowanie nagranych utworów, a także ukierunkowana na omówienie największych dokonań twórczych kompozytora. W tym rozdziale poruszona została również kwestia tożsamości narodowej artysty i jego osobistego stosunku do spraw narodowych.

W rozdziale drugim opisane zostały główne elementy wpływające na postrzeganie stylistyki utworów Karola Rathausa, a w szczególności jej najbardziej charakterystyczne aspekty, takie jak kreowanie ekspresji i wykorzystywanie tradycyjnych (konwencjonalnych) technik gry. Pojawiają się tu pytania dotyczące umocowania twórczości tego kompozytora w dziedzictwie muzyki europejskiej XIX wieku (i wcześniejszych), rozwiniętej następnie przez dokonania II Szkoły Wiedeńskiej w ich odniesieniu do zagadnień formalnych czy też podstawowych elementów dzieła muzycznego.

Rozdział trzeci poświęcony jest wnikliwej analizie wykonawczej nagranych utworów. W tym miejscu pojawiają się argumenty za przyjęciem tezy oraz odpowiedzi na zgłoszone wcześniej cele poboczne, m.in. poprzez prezentację wpływu stosowanych przez Karola Rathausa technik gry skrzypcowych na kształtowanie się stylistyki jego utworów oraz możliwość obiektywnej oceny, czy techniki te zezwalają na określenie stylu wypowiedzi muzycznej Rathausa.

Zakończenie stanowi podsumowanie pracy polegające na odpowiedzi na zgłoszone hipotezy badawcze.